

Empathy

The word "Empathy" is written in a black, handwritten-style font. To its right is a green crescent moon icon.

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za kwiecień 2022

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za kwiecień 2022

AUTOR: **Kamil Miliszewski**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Anita Kwiatkowska,**

Adrianna Lasinkiewicz, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak, Karolina Sieradzan

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górską, Andżelika Sochacka**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Julia Volk z Pexels**

© **Filip Gołębiewski, Kamil Miliszewski, 2022**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2022**

ISBN 978-83-964373-6-5

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Analiza tytułów materiałów	5
Islam jako temat materiału medialnego	10
Główne tematy omawianego materiału	11
Przedstawienie graficzne islamu	13
Słowne określenia islamu będące uproszczeniami	15
Słowne określenia negatywne względem islamu	19
Dobre praktyki dotyczące islamu	22
Zmiana postaw odbiorcy	25
Spis tabel i wykresów	29

WPROWADZENIE

Niniejszy raport obejmuje przedstawienie oraz analizę materiałów dotyczących muzułmanów, muzułmanek i Islamu w okresie: od 1.04.2022 do 30.04.2022 roku. W porównaniu do poprzedniego miesiąca, a także uwzględniając podstawowe kryteria, zawarte w raporcie otwarcia, można wyodrębnić zależności oraz prawidłowości w sposobie budowania, objętego badaniem wizerunku. Podobnie jak w poprzednich raportach podjęto świadomą decyzję o wykorzystaniu analizy jakościowej wobec materiałów, uznając ją za adekwatną metodę badawczą. Jej zastosowanie przez badacza: „zakłada subiektywny charakter własnej wiedzy i poznania. Uważa, że badając rzeczywistość społeczną musi (on – badacz) posługiwać się narzędziami „miękkimi”, elastycznymi, które łatwo może zmienić lub przekształcić po to, aby dostarczyć w zjawisku nieprzewidziane wcześniej aspekty. Posługuje się metodami jakościowymi, za pomocą których może docierać bardziej „w głąb” badanego zjawiska, a także poszerzyć perspektywę jego oglądalności (kontekst)”.

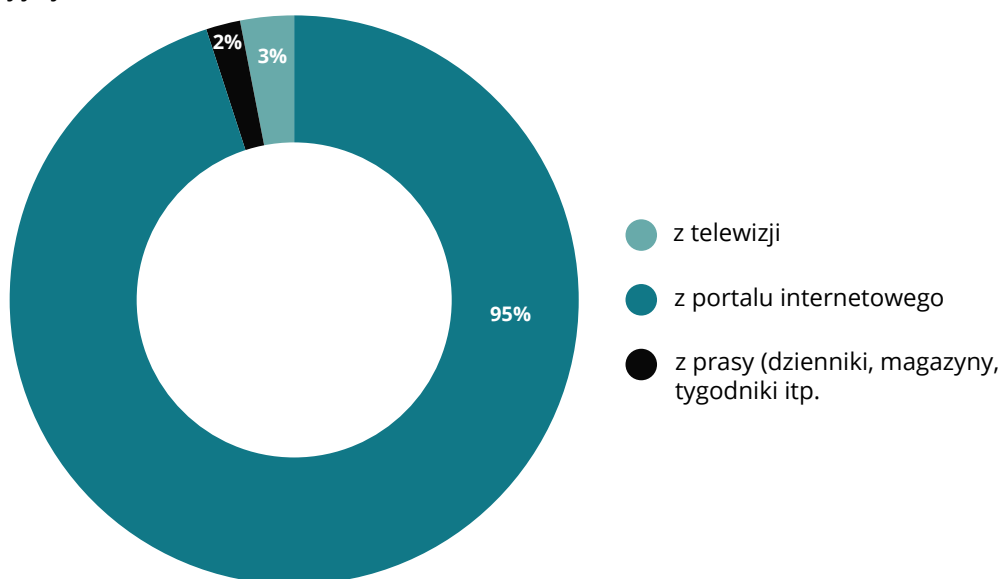
CHARAKTERYSTYKA:

Przyporządkowanie poszczególnych przekazów medialnych nie ulega zasadniczej zmianie, nagromadzenie określeń (przymiotników, rzeczowników) w tytule, a także w samej treści decyduje o zakwalifikowaniu do odpowiedniej kategorii: pozytywnej, neutralnej lub negatywnej. Element wieloznaczności oraz kwestie narracyjne, budowane przez autora, są weryfikowane jako spójne lub nie z powyższym założeniem. Równocześnie w większości analizowanych materiałów nastąpiła zmiana (czego nie zauważono szczególnie w raporcie styczniowym) pozwalająca na uwzględnienie prostego podziału, dotyczącego gatunków dziennikarskich mający charakter informacyjny i publicystyczny.

ANALIZA TYTUŁÓW MATERIAŁÓW

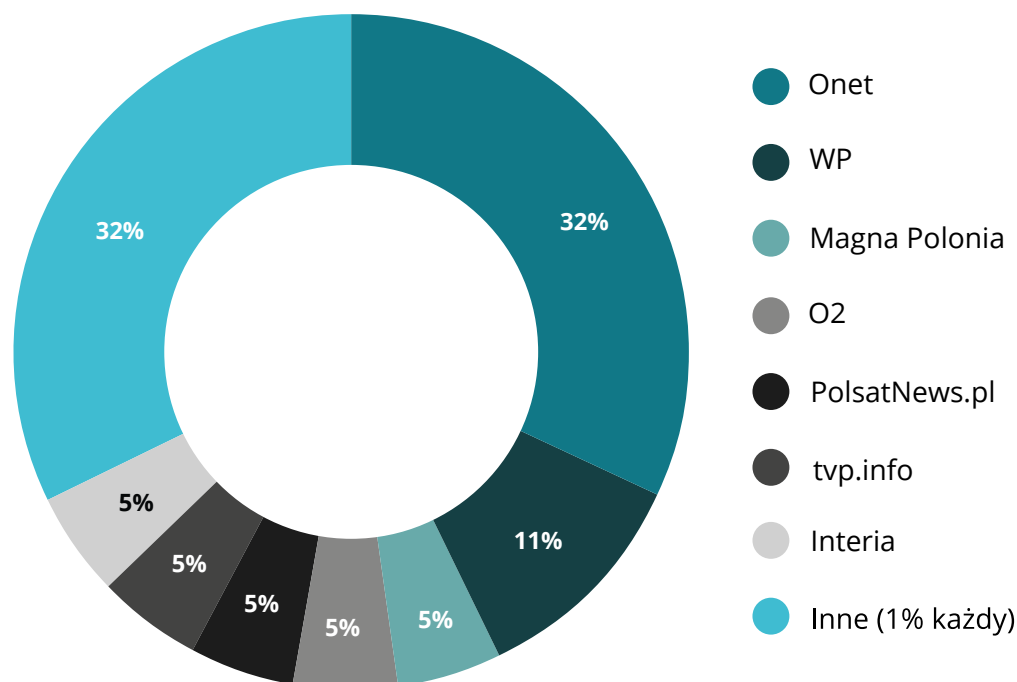

Analizie poddano materiały medialne, które dotyczą muzułmanów, muzułmanek oraz islamu w Polskich mediach. Wśród źródeł możemy znaleźć trzy grupy mediów, które zostały poddane analizie. Są to materiały prasowe (dzienniki, tygodniki, magazyny, itp.), materiały telewizyjne oraz materiały internetowe. Te ostatnie stanowiły największą liczbę, bowiem 95% badanych źródeł. Wśród nich wolontariusze znaleźli artykuły, relacje, reportaże, które dotyczyły badanego zjawiska. Liczba materiałów internetowych, która poddana została analizie wynosiła 38 artykułów. Niewielki procent stanowiły odpowiednio prasa (3%) oraz telewizja (2%). Wśród nich po jednym materiale znalazły się materiały z Wiadomości TVP oraz w przypadku prasy materiał z tygodnika „Przegląd”. W przypadku telewizji trzeba zauważyć, że niska liczba materiałów telewizyjnych poddanych analizie nie wyklucza w naszym badaniu brak głównych stacji telewizyjnych wśród źródeł. Znalazły one bowiem miejsce wśród źródeł internetowych, ponieważ wolontariusze korzystają z telewizyjnych portali internetowych (ich treść mogła mieć również odbicie w postaci informacji przekutych w newsy w medium telewizyjnym).

Wykres 1. Źródła analizowanych materiałów
źródło: opracowanie własne

ANALIZA TYTUŁÓW MATERIAŁÓW

Wykres 2. Tytuły medialne poddane badaniu
źródło: opracowanie własne

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
Aleteia	21.04.2022	https://pl.aleteia.org/2022/04/21/idris-moses-musulmanin-ktory-zostal-ksiedzem/
wPolityce.pl	17.04.2022	https://wpolityce.pl/swiat/594793-szwecja-w-ogniu-czwarty-dzien-zamieszek-po-spaleniu-koranu
Defence24	24.04.2022	https://defence24.pl/geopolityka/dunczyk-podpala-koran-czy-rosja-europe
Onet	03.04.2022	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/ramadan-jak-wyglada-post-musulmanki-spedzilam-dzien-z-anetta-dziedzic/szz8yk9
Interia Wydarzenia	13.04.2022	https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-wielka-brytania-wyrok-dla-zwolennika-isis-za-zabojstwo-posla,nld,5957806
PolsatNews.pl	21.04.2022	https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-04-21/afganistan-zamach-na-meczec-10-osob-niezyje-kilkadziesiat-jest-rannych/?ref=kafle

ANALIZA TYTUŁÓW MATERIAŁÓW

O2	15.04.2022	https://www.o2.pl/informacje/zamachowiec-z-paryza-plakal-w-sadzie-prosze-o-przebaczenie-6758603627559552a
Onet	22.04.2022	https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/wybory-we-francji-macron-zabiega-o-glosy-muzulmanow-i-odwiedza-biedne-przedmiescia/hpmfpt1,79cfc278
WP Wiadomości	17.04.2022	https://wiadomosci.wp.pl/zamieszki-w-szwecji-po-spaleniu-koranu-trzy-osoby-zostaly-postrzelone-przez-policje-6759306052897408a?src01=e345d
O2	28.04.2022	https://www.o2.pl/turystyka/muzulmanin-poprosil-o-herbate-w-pociagu-tak-zachowala-sie-wobec-niego-obsluga-6763004372253472a
RMF24.pl	19.04.2022	https://www.rmf24.pl/fakty/swiat/news-nalezy-wykorzystac-fakt-ze-niewierni-walczą-ze-sobą-do-atako,nld,5969959#crp_state=1
Onet	05.04.2022	https://www.onet.pl/informacje/nowaeuropawschodnia/pismienych-matek-jest-w-afganistanie-jeszcze-mniej-niz-pismienych-corek/02dsr6x,30bc1058
Polsat News	17.04.2022	https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-04-17/szwecja-czwarty-dzien-zamieszek-po-spaleniu-koranu-trzy-osoby-postrzelone-przez-policje/?utm_source=wykop.pl&utm_medium=link-6620189&utm_campaign=wykop-poleca
Interia.pl	18.04.2022	https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-zamieszki-w-szwecji-policja-wsrod-uczestnikow-moga-byc-czlon,nld,5967972
MojaNorwegia.pl	23.04.2022	https://www.mojanorwegia.pl/aktualnosci/antyislamska-manifestacja-i-zamieszki-w-sandefjord-spalono-koran-policja-uzyla-gazu-20360.html
Onet	06.04.2022	https://www.onet.pl/turystyka/ejbrams-on-tour/wizyta-u-lekarza-przed-slubem-prezenty-dopiero-po-weselu-i-zamiana-obraczek-o-zyciu-i/4lmv5b5,30bc1058
Onet	29.04.2022	https://www.onet.pl/turystyka/klubpolekpl/pakistanska-tesciowa-powiedziala-ze-bedzie-o-mnie-dbala-jasne-jasne-pomyslalam/xn-cq16w,30bc1058
turystyka.wp.pl	28.04.2022	https://turystyka.wp.pl/ramadan-w-dubaju-kiedys-to-bylo-nie-do-pomyslenia-6763010604292896a

ANALIZA TYTUŁÓW MATERIAŁÓW

Onet	19.04.2022	https://www.onet.pl/turystyka/klubpolekpl/post-nie-jest-jedynym-nakazem-o-co-chodzi-w-ramadanie/0gcejyk,30bc1058
Magna Polonia	17.04.2022	https://www.magnapolonia.org/w-szwecji-mlodzi-muzulmanie-czwarty-dzien-walcza-z-policja/
Onet	27.04.2022	https://www.onet.pl/turystyka/klubpolekpl/polki-o-ramadanie-sama-go-nie-obchodze-ale-towarzysze-mezowi-w-poscie/5gjtcn0,30bc1058
tvp.info	21.04.2022	https://www.tvp.info/59747572/islam-muzulmanie-zamach-na-meczec-w-afganistanie-sa-ofiary-wideo
tvp.info	17.04.2022	https://www.tvp.info/59685127/dania-szwecja-rasmus-paluda-spalil-koran-zamieszki-w-linkoepingu-norrkoepingu-sztokholmie-oraz-w-landskronie
Onet	21.04.2022	https://www.onet.pl/turystyka/onetpodroze/podroz-na-mistrzostwa-swiata-do-kataru-co-czeka-kibicow-poradnik/b6dxzyh,07640b54
PAP	19.04.2022	https://www.pap.pl/aktualnosci/news,1160893,panstwo-islamskie-wezwalo-do-atakow-w-europie-wykorzystujac-wojne-w
Onet	01.04.2022	https://podroze.onet.pl/porady/ramadan-jak-sie-zachowac-czego-unikac-w-muzulmanskim-kraju/r6b9mlh
Magna Polonia	15.04.2022	https://www.magnapolonia.org/brutalna-akcja-izraelskiej-policji-ktora-szturmuje-meczec-al-aksa-w-jerozolimie-filmy-i-zdjecia/
medianarodowe.com	15.04.2022	https://medianarodowe.com/2022/04/15/jerozolima-starcia-policji-z-palestynczykami-rannych-67-osob/
Kraków w pigułce	19.04.2022	https://krakowwpigulce.pl/2022/04/19/panstwo-islamskie-zapowiada-zamachy-w-calej-europie-zabijac-deptac-dzgac-na-podworkach-domow/
Radio Zet	19.04.2022	https://wiadomosci.radiozet.pl/Swiat/Panstwo-Islamskie-grozi-fala-zamachow-w-Europie.-Zabijac-i-deptac-chrzescijan
Onet	15.04.2022	https://www.onet.pl/informacje/kronikidziejow/tak-koran-przedstawia-zycie-i-smierc-jezusa/3ekdl02,30bc1058?

Onet	03.04.2022	https://kultura.onet.pl/fragmenty-ksiazek/zbuntowana-moja-ucieczka-z-arabii-saudyjskiej-swiat-uslyszal-pomozcie/q57mnty
turystyka.wp.pl	20.04.2022	https://turystyka.wp.pl/wyznanie-polskiej-stewardesy-zaskoczylo-internautow-to-czas-kiedy-wszystkie-wygladamy-jak-matrioszki-6760232773499712a
kobieta.wp.pl	15.04.2022	https://kobieta.wp.pl/jest-polka-muzulmanka-tak-na-decyzje-o-zmianie-wiary-zareagowal-maz-6758503987985024a
Onet	18.04.2022	https://kultura.onet.pl/fragmenty-ksiazek/ludwika-wlodek-buntowniczkiz-afganistanu-fragment-ksiazki/lvgp1kt

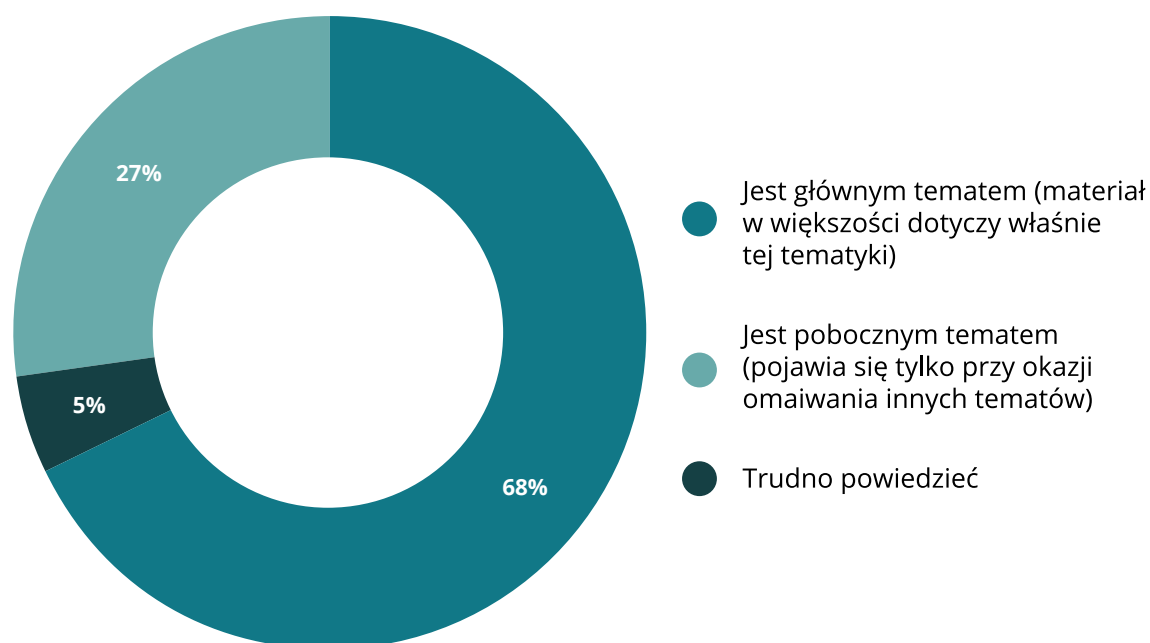
Tabela 1. Tytuły medialne poddane badaniu
źródło: opracowanie własne

Wśród przebadanych materiałów dominują artykuły z portali internetowych polskich mediów elektronicznych, jak Onet i Wirtualna Polska. Stanowią one odpowiednio 32% źródeł w przypadku portalu Onet (12 artykułów) oraz 11% w przypadku WP (4 artykuły). Kolejne portale, z których korzystali wolontariusze stanowią 5% badanych materiałów, co odpowiada po 2 artykuły na każdy portal. Wśród tytułów można wymienić portale Magna Polonia, O2, PolsatNews.pl oraz tvp.info. Wśród reszty portali internetowych znalazły się takie, których materiały stanowią odpowiednio 1%, czyli po 1 artykule medialnym. W diagramie zaznaczono to pozycją Inne. Stanowi ona w sumie 32% materiałów poddanych analizie, co odpowiada łącznie 12 materiałom internetowym. Można wymienić tutaj takie portale, jak Aleteia, Defence24, Interia, Kraków w Pigułce, medianarodowe.com, MojaNorwegia.pl, Państwowa Agencja Prasowa, portal Radio Zet, RMF24.pl, wPolityce.pl, wyborcza.pl. Jak wspomniano wcześniej wśród materiałów badanych znalazły się również materiały telewizyjne z Wiadomości TVP oraz z tygodnika „Przegląd”.

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

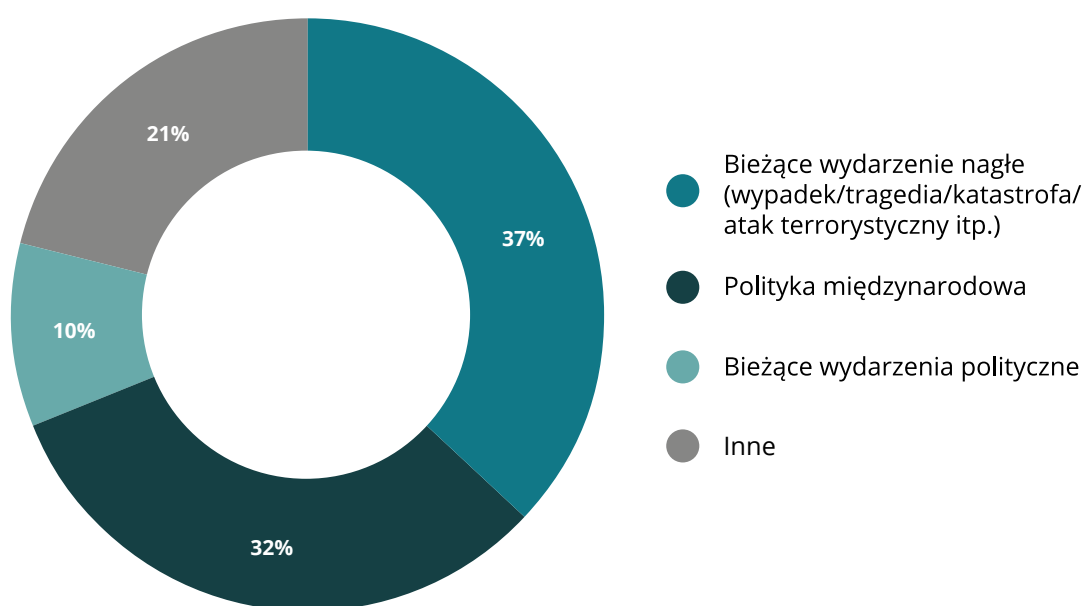

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem tematu. Wolontariusze wskazali, że w przypadku 68% materiałów medialnych islam był głównym tematem (materiał w większości dotyczył tej tematyki). W drugiej kolejności, to znaczy w 27% materiałach islam był pobocznym tematem (pojawiał się tylko przy okazji omawiania innych tematów). W przypadku 5% materiałów wolontariusze wskazali, że trudno powiedzieć. Najwyższa podana kwota podająca, że temat w głównej mierze mówił o islamie oznacza, że 25 (spośród 38) badanych artykułów oscyluje się w tym zakresie.

Wykres 3. Islam jako temat materiału medialnego
źródło: opracowanie własne

GŁÓWNE TEMATY ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

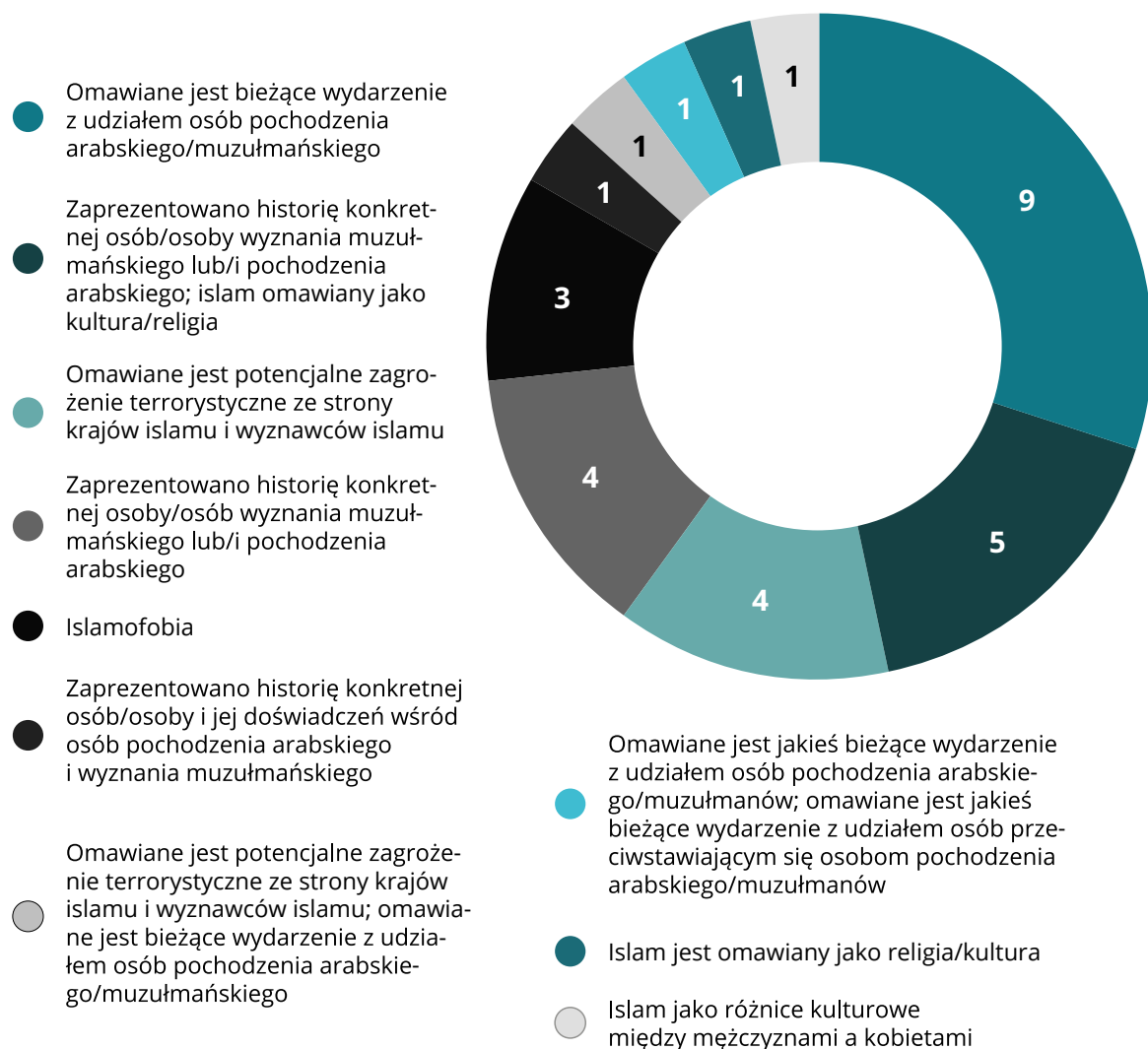
Wykres 4. Główne tematy analizowanego materiału
źródło: opracowanie własne

Główne tematy analizowanego materiału dotyczą bieżących wydarzeń nagłych, które są udziałem muzułmanów, muzułmanek i islamu. Dotyczy to głównie wypadków, tragedii, katastrof, ataków terrorystycznych. Stanowią one 37% materiałów, które prezentowane są w polskich mediach. Nieco mniej bo zaledwie 32% stanowią materiały, które dotyczą bieżącej polityki międzynarodowej. Kolejne tematy na poziomie 10% materiałów dotyczyły bieżącej polityki i wydarzeń z nią związanych. Pozostałą procentową, którą wspólnie nazwano na wykresie Inne tematy dotyczy spraw związanych z kulturą islamu, wydarzeniami sportowymi, pracą podczas Ramadanu. Pojedynczo stanowiły one w badaniach jeden artykuł, natomiast na tle innych tematów wygląda na to, że jest to 21% pojawiających się materiałów medialnych.

GŁÓWNE TEMATY ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

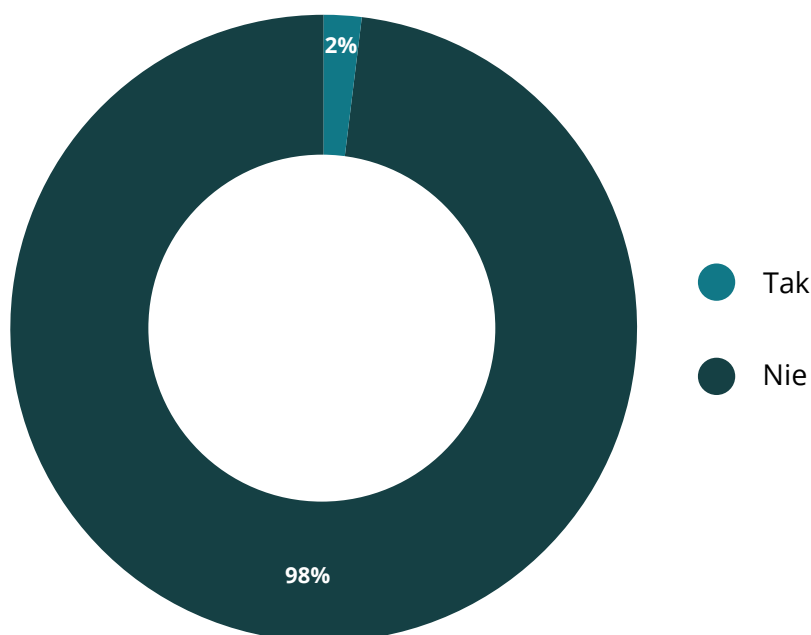
Kolejny wykres pokazuje jakie są formy wypowiedzi względem islamu. Wolontariusze mieli do wyboru tematy, które mogą opisywać główne tendencje opisywania przez media w Polsce.

Większość wypowiedzi w Polskich mediach dotyczyła omawiania bieżących wydarzeń z udziałem osób pochodzenia arabskiego i muzułmanów oraz konkretnych wydarzeń związanych z osobami pochodzenia muzułmańskiego gdzie islam jest określany jako religia i konkretna kultura. Kolejną w kolejności pozycję zajmują materiały medialne, w których utożsamiano islam, osób oraz państw, z terroryzmem. Wynika z tego, że główne tematy, w których pojawia się islam dotyczyły bieżących wydarzeń z udziałem osób tego pochodzenia.

Wykres 5. Forma wypowiedzi względem islamu
źródło: opracowanie własne

PRZEDSTAWIENIE GRAFICZNE ISLAMU

Wykres 6. Obrażliwe, krzywdzące, upraszczające przedstawienie graficzne względem islamu
źródło: opracowanie własne

W badaniu poddano analizie graficzne przedstawienia islamu w formie obraźliwych, krzywdzących, upraszczających zdjęć, grafik etc. Chodzi więc o takie przedstawienie islamu i jego przedstawicieli, którzy byli by w pewien sposób negatywnie, bądź nie do końca życzliwie przedstawieni w formie graficznej. Co ciekawe tylko 2% w miesiącu kwietniu materiałów medialnych miało taki charakter. Większość, bo 98% materiałów nie przedstawiało islamu w sposób krzywdzący i upraszczający. Co można podsumować jako rzetelne przedstawienie graficzne, bez uogólnień przedstawicieli islamu.

PRZEDSTAWIENIA GRAFICZNE ISLAMU

Jedynym przedstawieniem graficznym pokazującym islam w sposób negatywny jest prezentowane zdjęcie, które ukazało się w kwietniu na portalu Radio Zet. Całość komentarza wolontariusza oraz samo zdjęcie przedstawiono poniżej.

Wolontariusze odpowiedzieli na pytanie "Dlaczego jest to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające?".

Tytuł medialny	Link	Komentarz wolontariusza
Radio Zet	https://wiadomosci.radiozet.pl/Swiat/Panstwo-Islamskie-grozi-fala-zamachow-w-Europie.-Zabijac-i-deptac-chrzescijan	Zdjęcie przedstawia żołnierzy pozujących z bronią. Budzi to bardzo negatywne skojarzenia związane z terroryzmem i strachem. Twarze żołnierzy są zasłonięte, ale po ich czapkach, możemy wnioskować, że są osobami pochodzenia arabskiego.

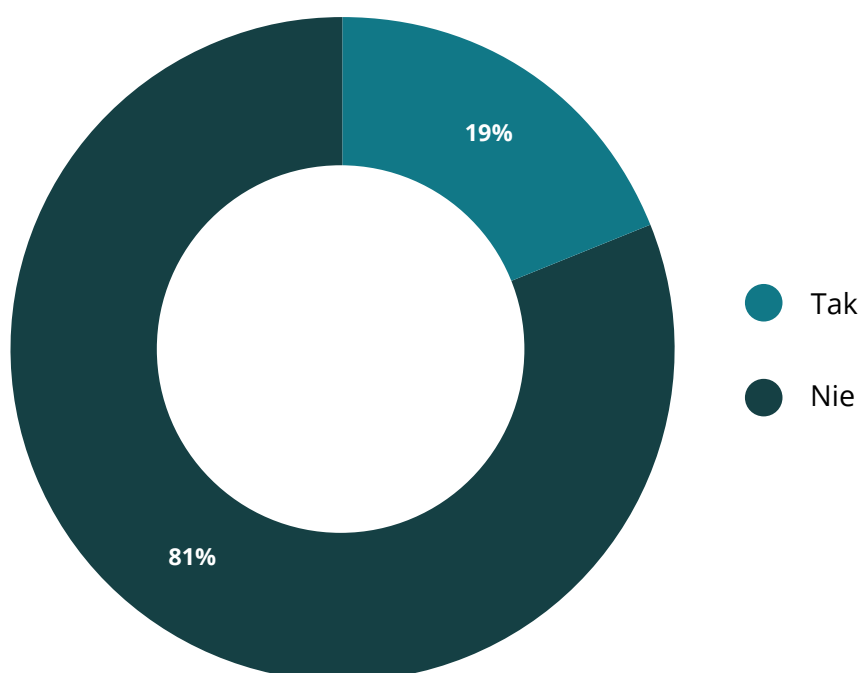
Tabela 2. Materiał z portalu Radio Zet z dnia 19.04.2022
źródło: opracowanie własne

fot. APAlmages / Polaris/East News

Zdjęcie z portalu *Radio Zet* z dnia 19.04.2022.

SŁOWNE OKREŚLENIA ISLAMU BĘDĄCE UPROSZCZENIAMI

Wykres 7. Słowne określenia islamu będące uproszczeniami
źródło: opracowanie własne

W badanych materiałach dominowały te, które nie bagatelizowały islamu. Wynika to z wykresu, który mówi o słownych określeniach islamu będącymi uproszczeniami. Wśród tych materiałów medialnych 19% stosowało uproszczenia. Co oznacza, że tylko 1 na 5 materiałów stosował takie uproszczenia. W badaniu materiałów medialnych zapytano wolontariuszy o ich zdanie dotyczące stosowanych cytatów uproszczeń słownych. Nie we wszystkich przypadkach uzasadnienie takie wolontariusz prezentujący materiał przedstawił. W tych, które takie uzasadnienie mają dominują kwestie kulturowe oraz dotyczące obyczajowości w kontrze do tej związanej muzułmańską. Część materiałów cytowanych dotyczy też stawiania bardzo ogólnych wniosków przez autorów tekstów medialnych i wysuwania z nich szerszych interpretacji do całej społeczności muzułmańskiej.

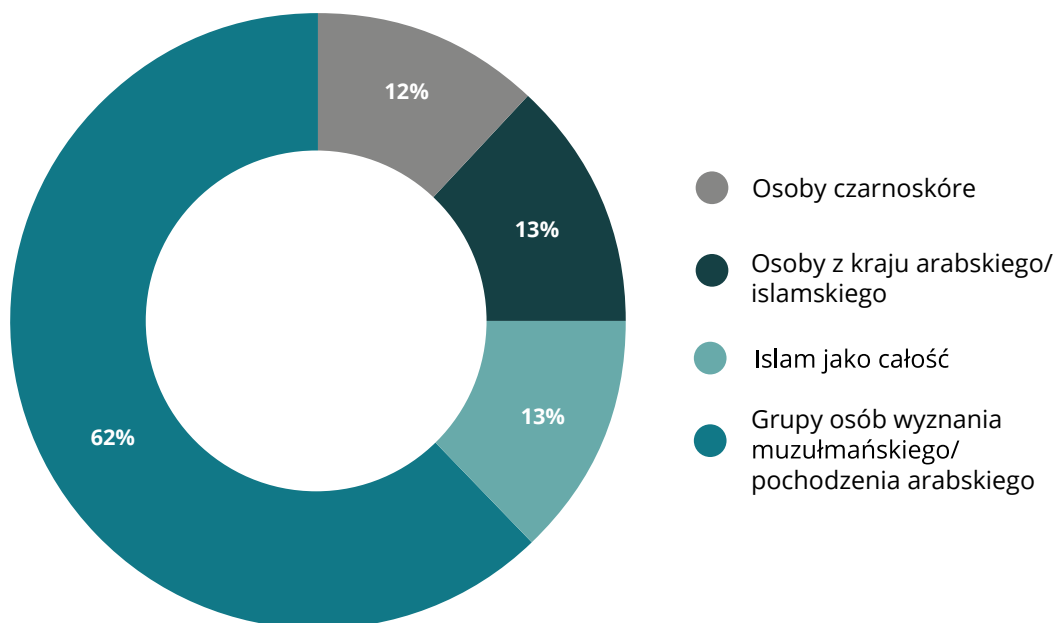
**SŁOWNE OKREŚLENIA
ISLAMU BĘDĄCE
UPROSZCZENIAM**

Tytuł medialny	Data publikacji	Cytaty słownych określeń upraszczających	Uwagi badaczy do określenia słownego zastosowanego w materiale medialnym
Wiadomości TVP 1	18.04.2022	W każdym miesiącu strzelanina (...) oni mają tam swój świątek.	
Onet	29.04.2022	A kiedy słyszę, że jeszcze pożałuję, że wyszłam za Pakistańczyka, że "ci muzułmanie jeszcze mi pokażą", wrzuszam ramionami i ze współczuciem myślę o wszystkich żonach Polaków, które na myśl o świątach z "mamą" dostają nerwicy już w październiku.	Uogólnienie zostało intencjonalnie umieszczone w tekście przez autorkę, która się nie zgadza z jego treścią.
turystyka.wp.pl	28.04.2022	To niesamowite doświadczenie, w trakcie którego można zobaczyć, jak muzułmanie zachowują się po całym dniu postu.	
tvp.info	17.04.2022	Policjanci odpierają ataki muzułmanów.	Uogólnienie, ponieważ pewnie nie wszystkie osoby biorące udział to muzułmanie.
Onet	21.04.2022	Kultura Kataru jest zdominowana przez islam, dlatego obowiązują tam normy obyczajowości muzułmańskiej. Wiąże się to z różnymi zasadami, które obowiązują również turystów oraz pewną specyfiką kraju.	Coraz więcej rodaków zainteresowanych jest podróżą do Kataru ze względu na organizowany tam mundial. Są jednak pewne kwestie, o których warto wiedzieć już na etapie przygotowania do wyjazdu, ponieważ ich nieprzestrzeganie może grozić nawet... więzieniem. - Pędzający wolny od meczów czas kibice, pamiętać muszą, że w Katarze obowiązuje wahabizm, czyli surowa interpretacja islamu. Oznacza to, że wszędzie należy przestrzegać zaleceń na temat ubioru: zakryte ramiona i dół ubrania nie krótszy niż do kolan.

**SŁOWNE OKREŚLENIA
ISLAMU BĘDĄCE
UPROSZCZENIAMI**

Onet	03.04.2022	<p>Chociaż saudyjskie władze twierdzą, że rasizm jest niezgodny z prawem, można się z nim zetknąć na każdym kroku – w zakładzie pracy, w sklepie i w szkole. Antysemityzm jest na porządku dziennym nawet w mediach. Czarni Arabowie i Afrykanie pracujący dla Saudyjczyków są otwarcie obrażani i wyszydzani; ciemny kolor skóry wzbudza u Saudyjczyków jedynie pogardę. W telewizyjnych serialach komediowych notorycznie maluje się aktorom twarze na czarno i przedstawia osoby ciemnoskóre jako leniwe, głupie i parające się magią. W tym kraju ludzie nieustannie oceniają cię na podstawie tego, kim jest twoja rodzina, jaki masz kolor skóry, jaką nosisz fryzurę. Wiele moich koleżanek z klasy również nie stroniło od języka nienawiści zarówno na tle rasowym, jak i religijnym.</p>	<p>Coraz więcej rodaków zainteresowanych jest podróżą do Kataru ze względu na organizowany tam mundial. Są jednak pewne kwestie, o których warto wiedzieć już na etapie przygotowania do wyjazdu, ponieważ ich nieprzestrzeżenie może grozić nawet... więzieniem.</p> <p>- Pędzający wolny od meczów czas kibice, pamiętać muszą, że w Katarze obowiązuje wahabizm, czyli surowa interpretacja islamu. Oznacza to, że wszędzie należy przestrzegać zaleceń</p> <p>na temat ubioru: zakryte ramiona i dół ubrania nie krótszy niż do kolan.</p>
turystyka.wp.pl	20.04.2022	<p>Wyznanie polskiej stewardesy zaskoczyło internautów. "To czas, kiedy wszystkie wyglądamy jak matrioszki".</p>	<p>Porównanie ubioru hidżabu do wyglądu matrioszki jest krzywdzące (obowiązek noszenia - brak zrozumienia kultury).</p>
kobieta.wp.pl	15.04.2022	<p>Rozumiem też, że islam ma na świecie "czarny PR" i to jest w sporej mierze wina niektórych jego wyznawców, którzy sami na to zapracowali. Dlatego chcę tłumaczyć ludziom, że nie do końca tak jest.</p>	

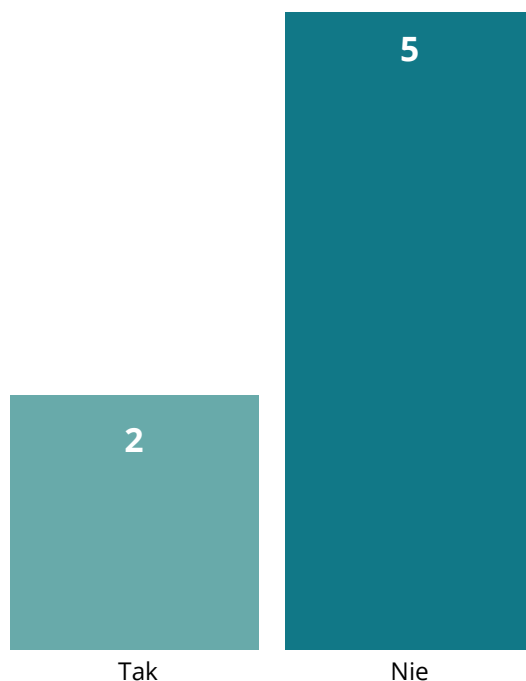
Tabela 3. Słowne określenia islamu będące uproszczeniami
źródło: opracowanie własne

Wykres 8. Grupy, wobec których stosowano uproszczenia słowne
źródło: opracowanie własne

Wśród osób, bądź grup wobec, której stosowano uproszczenia dominują muzułmanie oraz osoby pochodzenia arabskiego, jest to 62% prezentowanych materiałów. Jeśli chodzi o stosowanie uproszczeń wobec osób czarnoskórych, krajów arabskich, czy islamu jako całości to rozkład materiałów ich dotyczący rozkłada się mniej więcej tak samo na poziomie 12-13%. Co oznacza, że problem stosowania uproszczeń w polskich mediach dotyczy głównie konkretnych grup, osób, które są tego wyznania. Rzadziej stosuje się uproszczenia generalizujące kierowane w konkretnym kierunku geograficznym, rasowym czy religijnym.

SŁOWNE OKREŚLENIA NEGATYWNE WZGLĘDEM ISLAMU

Wykres 9. Słowne określenia negatywne względem islamu
źródło: opracowanie własne

Większość badanych w kwietniu materiałów nie odnosi się do islamu w sposób kategoriycznie negatywny. Zaledwie 2 materiały zostały wskazane za używające określeń, sformułowań, etc., które mówią o islamie w sposób negatywnie.

I tutaj poproszono również na wskazanie cytatów dotyczących negatywnych sformułowań względem islamu. Poproszono również o skomentowanie negatywnych sformułowań względem islamu w przytoczonych artykułach. Wskazano tutaj, że negatywnie przedstawiane są konkretne wydarzenia oraz konkretne osoby, bądź grupy pochodzenia islamskiego.

**SŁOWNE OKREŚLENIA
NEGATYWNE WZGLĘDEM ISLAMU**

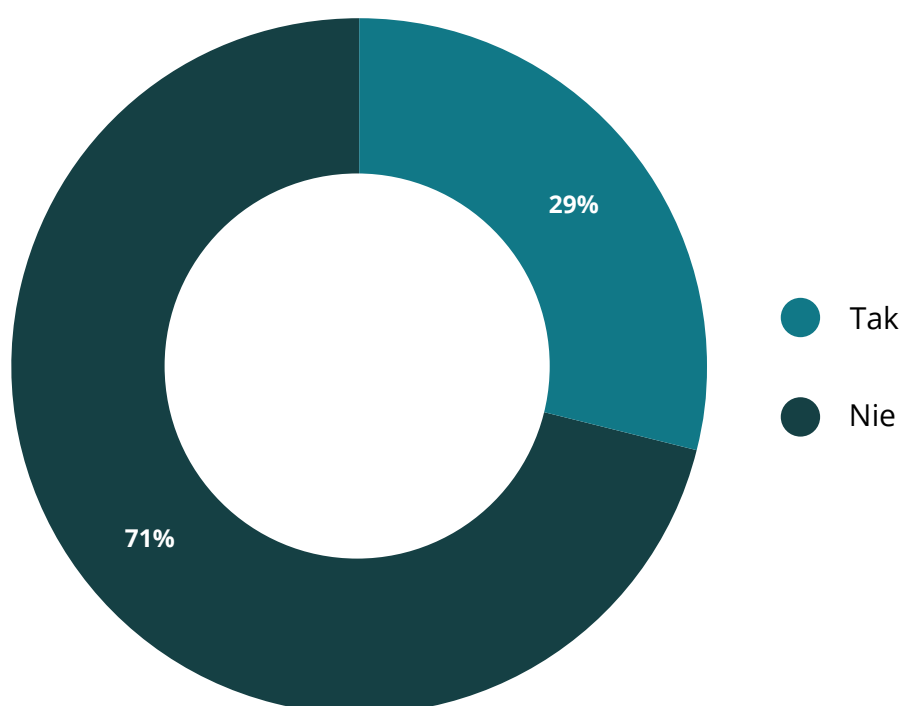
Tytuł medialny	Data publikacji	Określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać	Uwagi badaczy do określenia słownego zastosowanego w materiale medialnym
Interia Wydarzenia	13.04.2022	<ul style="list-style-type: none"> - Zwolennik Państwa Islamskiego przygotowywał także inne akty terroru. - Nie żałuje popełnionego czynu, a gdyby mógł ponownie przeżyć dzień ataku, zabiłby Amessa znowu. Oświadczył też, że wcale nie uważa siebie za radykała, lecz za "umiarkowanego muzułmanina". 	Odbiorca może odebrać treść jako zapowiedź przyszłości, która będzie nacechowana strachem przed kolejnym zamachem/atakami ze strony osób pochodzenia islamskiego. Przytoczone słowa mordercy polityka są bezwzględne i brutalne. Czytelnik może zastanawiać się, jak gorzej działają w takim razie "nieumiarkowani muzułmanie" i czy takie zdarzenie nie pociągnie za sobą następnych ataków.
Kraków w pigułce	19.04.2022	<ul style="list-style-type: none"> - Państwo Islamskie zapowiada zamachy w całej Europie. „zabijać, deptać, dźgać na podwórkach domów”. - Tam gorzej żar wojny i tam są krzyżowcy – powiedział rzecznik IS Abu Omar Al-Muhajir, którego cytuje dziennik „El Espanol”. – Należy wykorzystać fakt, że niewierni walczą między sobą – dodał. Wezwał „samotne wilki”, czyli zamachowców działających na własny rachunek, aby „zabijali, deptali i dźgali chrześcijan na podwórkach domów”. - Żadne europejskie państwo nie może czuć się bezpieczne, bowiem według gazety „La Razon”, wezwanie jest skierowane do wszystkich krajów, gdzie większość mieszkańców jest chrześcijanami. 	To sam tytuł artykułu, który od razu jest negatywnie nacechowany i kieruje, w jaki sposób odbiorcy mają myśleć o omawianej grupie. Słowa budzą skojarzenia terrorystyczne. Sugerowanie, że nikt nie może czuć się w Europie bezpieczny, po ówczesnie cytowanej groźbie.
tvp.info	17.04.2022	Policjanci odpierają ataki muzułmanów.	Muzułmanie są przedstawieni jako osoby, które rozwiązują siłą problemy.
Onet	01.04.2022	Zazwyczaj uprzejmi i uśmiechnięci ludzie stają się gburowaci i rozdrażnieni z byle powodu. Wygłodniała obsługa restauracji bywa ślamazarna i niegrzeczna.	
medianarodowe.com	15.04.2022	Zdaniem izraelskiego ministerstwa spraw zagranicznych w świątyni widziano kilkudziesięciu mężczyzn z flagami Palestyny i Hamasu. Mieli oni również po drodze do meczetu zbierać kamienie, dlatego policja otrzymała rozkaz rozproszenia tłumu."	

**SŁOWNE OKREŚLENIA
NEGATYWNE WZGLĘDEM ISLAMU**

Onet	15.04.2022	Kiedy pomyśli się, w jakim miejscu i czasie powstawała Święta Księga islamu, nie dziwi fakt, że Jezus w Koranie zajmuje wyjątkowe miejsce. Początkowo nawet brano muzułmanów za sektę chrześcijańską (por. Armour R., 2004: s. 73-75).	To jedyne negatywne nawiązanie do wyznania. Poparte jest faktami historycznymi i źródłami. Jedyne słowo "sekta" może wzbudzać negatywne konotacje.
kobieta.wp.pl	5.04.2022	Dodatkowo moja mama latami wyjeżdżała do pracy na Węgry i często przywoziła do domu opowieści o złych muzułmanach. Dlatego, będąc nastolatką, interesowałam się islamem w sekrecie.	Przytoczenie doświadczenia innej osoby, która źle oceniała muzułmanów

Tabela 4. Słowne określenia negatywne względem islamu
źródło: opracowanie własne

DOBRE PRAKTYKI DOTYCZĄCE ISLAMU

Wykres 10. Dobre praktyki opisu islamu
źródło: opracowanie własne

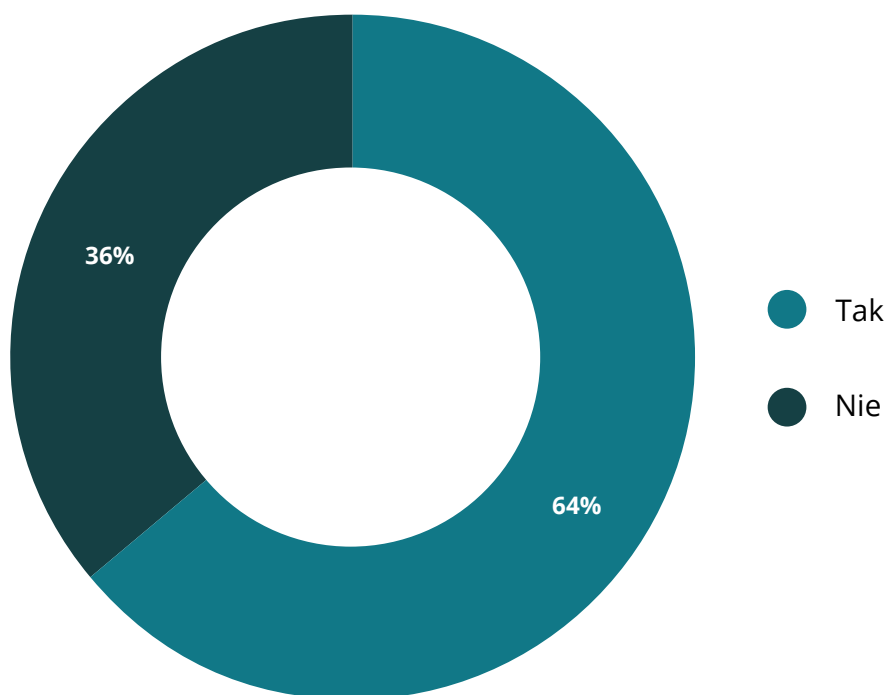
W badaniach zauważono, że niewielka liczba artykułów i treści medialnych podchodzi do islamu w sposób pozytywny. Zadano pytanie dotyczące dobrych praktyk opisu względem islamu, z których wynika, że blisko 30% w taki sposób do islamu podchodzi. Ponad 70% materiałów natomiast takich cech nie wykazuje. Co może sugerować, że niewiele uwagi poświęca się przedstawieniu kultury oraz religii. Koreluje to z wcześniejszymi pytaniami, np. na temat tematyki prezentowanej w mediach. Zatem tylko niewielka liczba materiałów przedstawia pozytywny obraz islamu, w których pokazywane są fakty, nie będące stereotypami.

Tytuł medialny	Data publikacji	Uwagi badaczy do określenia dobrych praktyk słownych zastosowanych w materiale
Aleteia	21.04.2022	Artykuł kończy się pozytywnie - rodzice bohatera materiału pojawiają się na święceniach kapłańskich, co równa się z finalnym uznaniem wyboru syna.
Onet	03.04.2022	Dobre praktyki skupiają się na przedstawianiu historii kobiety - Polki, która z własnego wyboru zdecydowała się na religię muzułmańską i praktykuje ją w piękny sposób. Opisy modlitwy i więzi z Allahem są zawarte w bardzo pozytywny sposób. Religia wyznawana przez bohaterkę może być nawet odbierana jako ratunek od szarej rzeczywistości i deskę ratunku w trudnych chwilach, uczy ją również wielu pozytywnych cech takich jak cierpliwość, wytrwałość(okres ramadanu).
O2	28.04.2022	Artykuł przedstawia fakty na temat islamu. W sposób neutralny opisuje zwyczaje związane z Ramadanem.
RMF24.pl	19.04.2022	Artykuł używa konkretnych pojęć takich jak: Państwo Islamskie, terroryści, dżihadysty do opisywania sytuacji (nie generalizuje społeczności muzułmańskiej/arabskiej w krzywdzący sposób).
Onet	06.04.2022	Potrzebujemy więcej takich historii, które przybliżają życie "zwykłych" ludzi wyznających Islam/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego. Dzięki nim, możemy walczyć ze stereotypami. Tutaj przedstawiona została zwyczajna historia, która mogła wydarzyć się każdej kobiecie na świecie. To opis zwyczajnego życia w innym miejscu na Ziemi.
Onet	29.04.2022	Sam tekst jest dość prosty, śmieszny i miejscami infantylny, ale byłby czymś dobrym w odbiorze dla osób, które mają wątpliwości z postrzeganiem osób pochodzenia arabskiego. Pokazuje, że warto zmierzyć się z uprzedzeniami, które sami tworzymy.
Wyborcza.pl	04.04.2022	Tekst jest bardzo informujący i raczej opisuje to, co się dzieje, pokazując sprawę równo z dwóch stron konfliktu, które są wzajemnie podsycane. Nie widać w nim żadnych dodatkowych komentarzy, także od autorki.
Onet	19.04.2022	Cały materiał jest dokładnym opisem tego jak funkcjonuje ramadan: jego historia oraz rzeczy, które się na niego składają (post, wstrzemięźliwość). W żaden sposób nie ocenia wyznawców tej religii. Artykuł został napisany przez Polkę, która mieszka w Maroku. Jest dobrym źródłem dla osób, które nie mają pojęcia o tym święcie i które chcą się dowiedzieć, jak ważny jest to czas dla Muzułmanów.

Onet	15.04.2022	Cały artykuł jest poświęcony historycznemu spojrzeniu na postać Jezusa w Koranie w kontraście do Jezusa w chrześcijaństwie. Nawiązują do tego różne ciekawostki w tekście. Tekst nie zawiera żadnych uproszczeń ani stereotypizacji.
kobieta.wp.pl1	5.04.2022	Opisane jest różne spojrzenie na muzułmański świat z dwóch stron - zwyczajowego postrzegania i osoby, która ma styczność z islamem. Wyjaśnienia np. Tak samo jak muzułmanin i Arab to nie to samo. Bo wśród muzułmanów tylko 15 proc. stanowią Arabowie. Arab może być ateistą lub chrześcijaninem.

Tabela 5. Dobre praktyki opisu islamu
źródło: opracowanie własne

ZMIANA POSTAW ODBIORCY

Wykres 11. Czy nastawienie odbiorcy materiału może się zmienić?
źródło: opracowanie własne

W badaniu zauważono, że nastawienie odbiorcy względem islamu po przeczytaniu artykułów może się zmienić. Wskazano, że może do tego doprowadzić aż 64% artykułów wykorzystanych w badaniu. Co za tym idzie większość artykułów ma możliwość wpływania na postawy względem islamu. Jak widać to na przykładach, które prezentowane są poniżej większość opinii wolontariuszy opiera się na stwierdzeniu, że zmiana opinii przechyla się w stronę zbudowania negatywnego obrazu islamu przez odbiorcę materiału.

Tytuł medialny	Data publikacji	W jaki sposób nastawienie wobec islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?
Aleteia	21.04.2022	Jeżeli osoba czytająca materiał była pozytywnie nastawiona wobec islamu/muzułmanów, to po przeczytaniu może zainteresować się tematem prześladowań i zmienić zdanie. Na pewno materiał nie przedstawił w pozytywnym świetle wyznawców islamu, a przedstawił ich jako prześladowców innej religii - co głównie może wpłynąć na opinie czytelnika. Zdecydowanie artykuł nie obrazuje w sposób przesadzony i brutalny nietolerancji religijnej wśród muzułmanów, ale określa negatywnie.
wPolityce.pl	17.04.2022	Minimalnie negatywny wpływ może mieć zdanie - "po raz pierwszy doszło do sytuacji, w której celem sprawców było pozbawienie policjantów życia." - odnoszące się do zamieszek zorganizowanych przez osoby pochodzenia arabskiego. Taka informacja może nakierować czytelnika na negatywne stwierdzenie, że odwet za jakiś czyn ze strony grup antymuzułmańskich, może być bardzo silny i brutalny.
Kraków w pigułce	19.04.2022	Po przeczytaniu materiału odbiorca będzie odczuwał strach, brak poczucia bezpieczeństwa czy nawet nienawiść do rzecznika Państwa Islamskiego, który pragnie wykorzystać słabość Europy i zacząć odwet religijny. Od samego początku autor artykułu zwraca uwagę na niebezpieczeństwo, które może czyhać ze strony Państwa Islamskiego w Europie. Nie wyjaśnia żadnych zwrotów, nie ukazuje innych perspektyw. Odbiorca, po przeczytaniu tego tekstu, może mieć same negatywne konotacje z wyznawcami Islamu, doprowadzając do generalizacji grupy i przedstawienia jej jako terrorystów.
Onet	03.04.2022	Jeżeli odbiorca materiału miał negatywne nastawienie co do religii muzułmańskiej i jej społeczności, to po przeczytaniu artykułu może spróbować patrzeć w bardziej pozytywny sposób na wiarę islamu. Artykuł skłania odbiorcę do pogłębiania wiedzy i obalania mitów związanych z tą religią.
Interia Wydarzenia	13.04.2022	Jeżeli nastawienie było pozytywne, to po przeczytaniu zmieni się w kierunku bardziej negatywnym. Opisane zdarzenie określone jest również jako uderzenie w samo serce demokracji - bezpieczniej polityki wolności - co może u czytelnika spowodować poczucie strachu i brak bezpieczeństwa, nawet w demokratycznym kraju.
PolstaNews.pl	21.04.2022	Materiał jest typowo informacyjnym, nie jest nacechowany negatywnymi określeniami wobec osób pochodzenia arabskiego, ale po przeczytaniu tekstu odbiorca, który miał pozytywne nastawienie do tej grupy, może je zmienić. Powodem są dane ofiar i opis ataku.
O2	15.04.2022	Informacje przekazana w materiale są opisem zamachu co nie budzi pozytywnych emocji u odbiorcy, ale określa również skrucie jako okazał jeden z podejrzanych - wywołuje to bardziej łagodne spojrzenie na bohatera artykułu.

Onet	05.04.2022	Odbiorca artykułu może negatywnie nastawić się na męską grupę osób pochodzenia arabskiego - przekazane informacje stawiają mężczyzny tego pochodzenia jako rządców wobec kobiet.
Wiadomości TVP 1	18.04.2022	Muzułmanie/osoby pochodzenia arabskiego w Szwecji zostali przedstawieni w tym materiale jako agresywna (szczególnie wobec policji) grupa.
Onet	06.04.2022	Artykuł ukazuje historię codziennego życia w Egipcie. Główną bohaterką jest Polka, która zmieniła religię i jest muzułmanką. Dzięki swojej opowieści pokazuje i łamie stereotypy dotyczące kobiet w islamie - sama pracuje i ma wiele zainteresowań.
Onet	29.04.2022	Autorka opisuje swoje doświadczenie w kontakcie z Pakistańską teściową. Na początku opisuje swoje obawy a później przedstawia ją jako cudowną osobę. Można to interpretować na wiele sposobów. Na pewno takie spojrzenie daje możliwość zmiany postrzegania osób pochodzenia arabskiego.
Wyborcza.pl	04.04.2022	Cieężko odpowiedzieć na to pytanie, ponieważ artykuł informuje nas o sytuacji konfliktu. Sam fakt, że mówi o jego ofiarach i np. o tym, że premier Izraela, poprosił legalnych posiadaczy broni o noszenie jej ze sobą, może powodować negatywne skojarzenia z osobami tego pochodzenia. Jednak, nie sugeruje tego autorka, a sama treść, która jest czysto informująca.
tvp.info	17.04.2022	Negatywnie, bo muzułmanie przedstawiani są jako osoby biorące udział w ostrych zamieszkach.
Onet	21.04.2022	Negatywnie, bo czytając ten tekst można poczuć strach przed wyjazdem - same zakazy i można nawet trafić do więzienia zdaniem autorki.
PAP	19.04.2022	Może na bardziej negatywne, bo przytoczono wypowiedź o planach zabijania chrześcijan przez Państwo Islamskie.
Onet	01.04.2022	Na negatywne, bo przedstawione jest bardzo restrykcyjne podejście do wiary przez wszystkich wyznawców żyjących w nieliberalnych państwach muzułmańskich.
Magna Polonia	15.04.2022	Tutaj osoby pochodzenia arabskiego są ofiarami policji izraelskiej.
medianarodowe.com	15.04.2022	Odbiorca może odczytać, że osoby muzułmańskie same nawołują do walki.
Radio Zet	19.04.2022	Materiał może prowadzić do generalizacji grupy osób pochodzenia arabskiego. Przez to, że przywołane są tak drastyczne wypowiedzi przedstawicieli Państwa Islamskiego, inni ludzie mogą źle interpretować i wzbudzać uprzedzenia w stosunku do całej grupy osób wyznających islam/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego.

Onet	15.04.2022	Artykuł porusza wiele wątków i jest ciekawy. Bezstronnie i naukowo mówi o muzułmanach i Koranie, powołując się na różne źródła. Może to wpłynąć na zwiększenie poziomu wiedzy odbiorców o tej religii (w szczególności dzięki ukazaniu postaci Jezusa w perspektywie dwóch religii).
Onet	03.04.2022	Autorka książki, której fragment jest w artykule jest ofiarą przemocy i systemu, panującego w Arabii Saudyjskiej. Odbiorca, czytając opisane przez autorkę zdarzenia i doświadczenia, może wysnuć swego rodzaju uprzedzenia i negatywne generalizowanie osób pochodzenia arabskiego.
turystyka.wp.pl	20.04.2022	Negatywnie, że muzułmanie naciskają do mundurowania stewardess w hidżab.
kobieta.wp.pl	15.04.2022	Jest trochę przełamanych stereotypów np. „jest wiele muzułmank, które walczą o swoje prawa np. o prawo do decydowania o swoim ciele”, „Natomiast jako konwertyczka (konwertyk/ konwertyczka to osoba, która przeszła konwersję religijną, czyli zmieniła wiarę - przypis red.) żyjąca w Europie czuję, że - podobnie jak inni konwertyci żyjący poza krajami muzułmańskimi - mam przywilej. Że w momencie, kiedy rozmyślę się co do zakrywania, to mogę to zrobić i to nie będzie problemem. Mogę tę decyzję zmienić w każdej chwili.”

Tabela 6. Czy nastawienie odbiorcy materiału może się zmienić?
źródło: opracowanie własne

Na koniec tej części musimy zauważyć ponownie, że jeśli chodzi o odbiorców, to na zmianę ich postawy wpływ ma w dużej mierze opis wydarzenia lub zjawisko powiązane z konkretnym wydarzeniem, czy to o charakterze terrorystycznym, agresywnym lub innym, w którym w jakiś sposób zaangażowana była społeczność muzułmańska. Opisywany jest strach, jaki mogą wywoływać te akty wśród osób czytających artykuły medialne.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

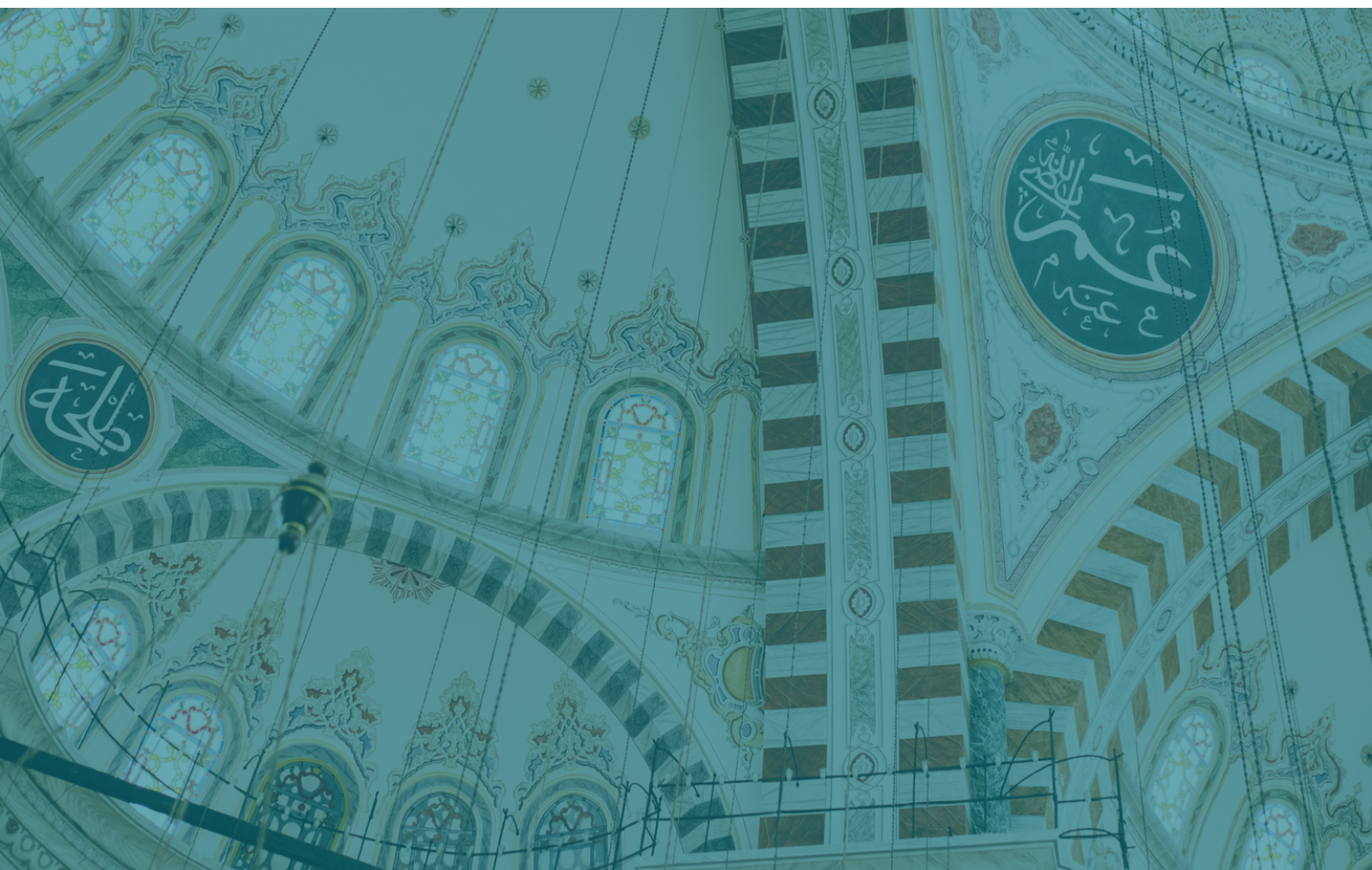
Wykresy (w kolejności występowania)

- Wykres 1. Źródła analizowanych materiałów
- Wykres 2. Tytuły medialne poddane badaniu
- Wykres 3. Islam jako temat materiału medialnego
- Wykres 4. Główne tematy analizowanego materiału
- Wykres 5. Forma wypowiedzi względem islamu
- Wykres 6. Obrażliwe, krzywdzące, upraszczające przedstawienie graficzne względem islamu
- Wykres 8. Grupy, wobec których stosowano uproszczenia słowne
- Wykres 7. Słowne określenia islamu będące uproszczeniami
- Wykres 9. Słowne określenia negatywne względem islamu
- Wykres 10. Dobre praktyki opisu islamu
- Wykres 11. Czy nastawienie odbiorcy materiału może się zmienić?

Tabele (w kolejności występowania)

- Tabela 1. Tytuły medialne poddane badaniu
- Tabela 2. Materiał z Radio Zet z dnia 19.04.2022
- Tabela 3. Słowne określenia islamu będące uproszczeniami
- Tabela 4. Słowne określenia negatywne względem islamu
- Tabela 5. Dobre praktyki opisu islamu
- Tabela 6. Czy nastawienie odbiorcy materiału może się zmienić?

Zdjęcie: portal *Radio Zet* z dnia 19.04.2022.

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-964373-6-5

